

YUQORI UYG'ONISH DAVRI. LEONARDO DA VINCHI

Odilova Sayyora Djavdatovna

O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,

Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti

Sanoat dizayni kafedrasi katta o'qituvchi

Sobirjonova Dilafro'z Farxod qizi

O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,

Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti

Sanoat dizayni kafedrasi talabasi

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 26.04.2026

Revised: 27.04.2026

Accepted: 28.04.2026

KALIT SO'ZLAR:

*Yuqori uyg'onish
davri, Renessans,
Leonardo da Vinchi,
san'at, ilm-fan, realizm,
perspektiva, Italiya,
rassomlik, ixtiro.*

Ushbu maqolada Yuqori uyg'onish davrining Yevropa san'ati tarixidagi o'rni, uning asosiy badiiy-estetik xususiyatlari hamda buyuk rassom, olim va ixtirochi Leonardo da Vinchining ushbu davr rivojiga qo'shgan ulkan hissasi tahlil qilinadi. Leonardo ijodida realizm, anatomiya, perspektiva, yorug'lik va soya uyg'unligi hamda ilm-fan va san'at integratsiyasi masalalari yoritiladi.

Yuqori uyg'onish davri Yevropa madaniyati tarixida san'atning eng yuksak taraqqiyot bosqichlaridan biri hisoblanadi. Bu davr asosan XV asr oxiri va XVI asr boshlarida Italiyada shakllangan bo'lib, tasviriy san'at, me'morchilik va haykaltaroshlik sohalarida mukammal badiiy natijalarga erishilgan davr sifatida e'tirof etiladi. Ushbu davr san'atining asosiy g'oyasi insonni ulug'lash, uning jismoniy va ma'naviy go'zalligini ochib berish hamda tabiat bilan

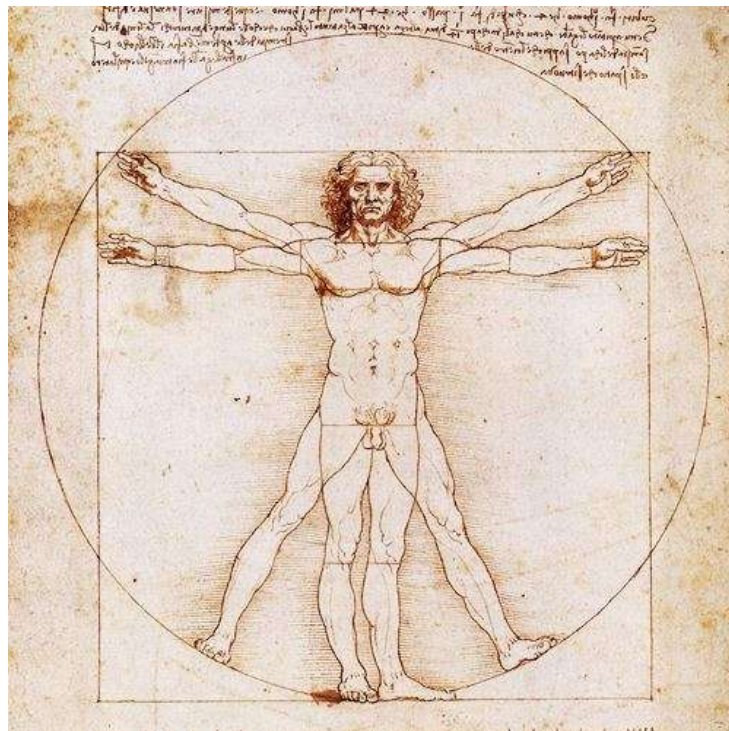
uyg'unligini tasvirlashdan iborat bo'lgan. Natijada san'at insonparvarlik g'oyalari asosida yangi bosqichga ko'tarildi.

Yuqori uyg'unish davrida rassomlar tabiatni bevosita kuzatish asosida tasvirlashga alohida e'tibor qaratdilar. Inson tanasining anatomiya jihatdan to'g'ri tasvirlanishi, kompozitsiyaning mutanosib qurilishi, ranglar uyg'unligi va perspektiva qonuniyatlarining mukammal qo'llanilishi ushbu davr san'atining muhim xususiyatlaridan hisoblanadi. Bu davr san'atida obrazlar ideal go'zallik mezonlari asosida yaratilgan bo'lsa-da, ular hayotiylik va tabiiylikni ham o'zida mujassam etgan. Yuqori uyg'unish davri san'atining eng yirik vakillaridan biri Leonardo da Vinchi hisoblanadi. U 1452-yilda Italiyada tug'ilgan bo'lib, nafaqat rassom, balki olim, muhandis, anatom, me'mor va ixtirochi sifatida ham jahon tarixida muhim o'rin egallagan. Leonardo da Vinchi o'z ijodida san'at va ilm-fanni uzviy bog'lagan holda faoliyat yuritgan universal daholardan biri sifatida tanilgan.

Leonardo da Vinchi tasviriy san'atni tabiatni anglash vositasi deb hisoblagan. U inson tanasi tuzilishini chuqur o'rganish maqsadida ko'plab anatomik kuzatuvlar olib borgan va bu bilimlarini o'z asarlarida mahorat bilan aks ettirgan. Natijada uning yaratgan obrazlari nihoyatda tabiiy va hayotiy chiqqan. U inson skeleti va mushak tizimini chuqur o'rgangan holda tasvirlarda shakllarning anatomik aniqligiga erishgan. Leonardo da Vinchi ijodining eng muhim jihatlaridan biri yorug'lik va soya uyg'unligini mahorat bilan qo'llashidir. U rangtasvirda sfumato texnikasini rivojlantirib, tasvirda keskin chiziqlarni yumshatish orqali obrazlarga tabiiylik va noziklik bag'ishlagan. Bu texnika ayniqsa portret janrida yuqori natija bergan. Rassom inson ruhiy holatini yuz ifodalari orqali chuqur ochib bera olganligi bilan ajralib turadi.

Leonardoning eng mashhur asarlaridan biri "Mona Liza" portreti hisoblanadi. Ushbu asarda inson yuzidagi nozik mimika, sirli tabassum va fon bilan uyg'unlik rassomning yuqori darajadagi mahoratini namoyon etadi. Mazkur asar portret janrining rivojlanishida muhim bosqich bo'lib xizmat qilgan. Unda insonning nafaqat tashqi ko'rinishi, balki ichki ruhiy holati ham tasvirlangan.

Leonardo da Vinchi yaratgan yana bir muhim asarlardan biri "Vitruviy odami" chizmasidir. Ushbu chizmada inson tanasi proporsiyalarining matematik asoslari geometrik shakllar yordamida ifodalangan. Bu asar rassomning ilmiy tafakkuri va badiiy qarashlari uyg'unlashganligini ko'rsatadi. Unda san'at va ilm-fan o'rtasidagi bog'liqlik yaqqol namoyon bo'ladi.

“Vitruviy odami” chizmasi.

Leonardoning “Oxirgi kechki ovqat” nomli monumental asari ham Yuqori uyg‘onish davri rangtasvirining eng yuksak namunalaridan biri hisoblanadi. Ushbu asarda Iso va uning shogirdlari o‘rtasidagi ruhiy holat, dramatik vaziyat va kompozitsiyaning markaziy yechimi nihoyatda mukammal tasvirlangan. Perspektivaning to‘g‘ri qo‘llanilishi asarning fazoviy chuqurligini kuchaytirgan va tomoshabinga kuchli ta‘sir ko‘rsatadi.

“Oxirgi kechki ovqat” asari.

Leonardo da Vinchi faqat rassom sifatida emas, balki ilm-fan sohasida ham katta izlanishlar olib borgan. U uchish apparatlari loyihalarini yaratgan, suv mexanikasi, harbiy texnika va arxitektura sohalarida ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Uning ilmiy chizmalari

keyingi davr texnika taraqqiyotiga katta ta'sir ko'rsatgan. Bu esa uning tafakkuri o'z davridan ancha ilgari ketganligini ko'rsatadi.

Yuqori uyg'onish davri san'ati inson tafakkuri, estetik qarashlari va ilmiy bilimlarining yuksak darajada rivojlangan davri hisoblanadi. Leonardo da Vinchi esa ushbu davrning eng buyuk namoyandalaridan biri sifatida san'at tarixida o'chmas iz qoldirgan. Uning ijodi san'at va ilm-fan uyg'unligining yorqin namunasi bo'lib, bugungi kunda ham jahon madaniy merosining eng muhim tarkibiy qismi sifatida katta ahamiyatga ega.

Xulosa: Yuqori uyg'onish davri san'ati insonparvarlik g'oyalari asosida shakllangan yuksak badiiy bosqich bo'lib, Leonardo da Vinchi ushbu davrning eng yorqin vakili sifatida tasviriy san'atni yangi taraqqiyot darajasiga olib chiqqan universal ijodkor hisoblanadi. Uning ilmiy va badiiy merosi hozirgi zamon san'ati rivojiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatishda davom etmoqda.

Foydalangan adabiyotlar

1. Gombrich E.H. **San'at tarixi**. – Toshkent: Sharq nashriyoti.
2. E.H. Gombrich. The Story of Art. Phaidon Press Limited, 2002.
3. John Boardman, Jasper Griffin, Oswyn Murray. The oxford history of the classical world. London, 2004.
4. Axmedjanova U.B. Sanat tarixi Darslik. Toshkent: 2025. -263 b.
5. [Жабцев](#) В.М. Всемирная история искусства. Россия: 2011.- 257 стр.
6. Abdullayev N.T. San'at tarixi – Toshkent: 2003.
7. Lazarev V.N. **Renessans san'ati tarixi**. – Moskva: Iskusstvo nashriyoti.
8. Clark K. **Leonardo da Vinci**. – London: Penguin Books.
9. Kemp M. **Leonardo da Vinci: The Marvellous Works of Nature and Man**. – Oxford University Press.
10. Leonardo da Vinci. **Notebooks (Daftarlari)** – ilmiy izohli nashrlar to'plami.
11. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim muassasalari uchun **Tasviriy san'at tarixi** darsligi. – Toshkent.
12. Одилова С. Д. ЭЛИЗАБЕР ВИЖЕ-ЛЕБРЁН-МАФТУНКОР ПОРТРЕТЧИ МУСАВВИРА //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 5. – С. 852-856. <https://cyberleninka.ru/article/n/elizaber-vizhe-lebryon-maftunkor-portretchi-musavvira>.

Internet saytlar

1. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali.
2. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.
3. www.ziyo.net
4. Электронное учебное пособие «История искусства. Древний мир»
5. Электронное учебное пособие «История искусства. Средние века»

